

“een Toevlucht t’ allen tijde”

(ontleend aan Psalm 62: 5 berijmd)

Partijrede 22 februari 2003

Ir. B.J. van der Vlies

Roerig jaar

Er ligt een roerig jaar achter ons. Sinds onze vorige jaarvergadering is er in de politiek ontzettend veel gebeurd. De val van het kabinet Kok II, een door een afschuwelijke moord afgebroken verkiezingscampagne, aardverschuivingen in de krachtsverhoudingen in de Kamer, gestuntel van een nieuwe coalitiefractie, nogmaals de val van een kabinet en weer nieuwe verkiezingen. En dit is dan nog maar een greep uit alle verwickelingen. De uitzonderlijke situatie deed zich voor dat tussen de vorige en deze jaarvergadering van onze partij tweemaal verkiezingen werden gehouden voor de Tweede Kamer, vorig jaar mei en vandaag precies één maand geleden.

Vorig jaar stonden we er bij stil wat de 'paarse' kabinetten zoal hadden aangericht in ons land. Wijzigingen van de Winkeltijdenwet en de Arbeidstijdenwet, die de bescherming van de zondag minder maakten. De openstelling van het wettelijke huwelijk, een levensverbintenis van één man en één vrouw, voor paren van hetzelfde geslacht (het zogeheten 'homohuwelijk') met daaraan gekoppeld een adoptiemogelijkheid voor kinderen. Verruiming van mogelijkheden voor abortus provocatus en voor euthanasie. De intrekking van het bordeelverbod en de in betekenis en reikwijdte verregaande Embryowet. We herinneren ons nog de commotie die er door ontstond. De SGP-fractie koos voor het eerst in haar bestaan voor een expliciete oppositierol.

Financieel-economisch ging het voor de wind. Er konden weer wat leuke dingen voor de mensen worden gedaan. Geld was immers het probleem niet meer..... en toch werden de problemen waar mensen tegenaan liepen niet opgelost. Integendeel: wachtlijsten in de zorg, achterstanden en tekorten in het onderwijs, een diep ingrijpend gevoel van onveiligheid op straat en in de samenleving meer algemeen. En daarbij dan ook nog de toenemende spanningen rond de multiculturaliteit van onze samenleving, die vooral losgemaakt werden na de terroristische aanslagen op 11 september 2001 in de VS. Burgers voelden zich op allerlei manier door de overheid in de steek gelaten.

Het onbehagen hierover zat en zit nog steeds diep. Een bundeling van lokale partijen in Leefbaar Nederland probeerde daar op in te spelen. De gevestigde partijen reageerden aanvankelijk zelfverzekerd en laconiek. Dat werd snel anders toen na een inhoudelijk conflict binnen Leefbaar Nederland met de inmiddels aangetrokken lijsttrekker Fortuyn, laatstgenoemde voor zichzelf begon en snel aan zijn opmars begon. De gemeenteraadsverkiezingen van maart vorig jaar leverden een eclatante winst voor hem op. Het legendarisch geworden lijsttrekkersdebat na afloop van de gemeenteraadsverkiezingen heeft in de maanden daarna een geweldige uitwerking gehad. Fortuyn won niet alleen electoraal, maar ook mentaal; de heren Melkert en Dijkstal dropen af. Korte tijd later diende het kabinet zijn ontslag in naar aanleiding van het verschenen NIOD-rapport over het Srebrenica-drama.

Inmiddels was de campagne begonnen voor de verkiezingen van de Tweede Kamer. Ineens was er op 6 mei het schokkende bericht – wij waren op campagne in Veenendaal – dat de heer Fortuyn was vermoord. De moordenaar zou later verklaren dat hij in de opkomst van de heer Fortuyn een gevaar zag voor ons land dat moest worden afgewend. De ontsteltenis was groot; de campagne werd na spoedberaad

tussen alle lijsttrekkers afgelast. Uiteindelijk werd besloten de verkiezingen wel gewoon op de geplande datum 15 mei te houden.

De uitslag was in allerlei opzicht veelzeggend. 'Paars' werd onmiskenbaar afgestraft: zowel PvdA als VVD en D66 verloren fors. Het CDA won sterk, de rust en stabiliteit die de heer Balkenende in die woelige dagen had getoond, werden beloond. Maar het meest opmerkelijke was dat de Lijst Pim Fortuyn met het in onze parlementaire geschiedenis ongekend grote aantal zetels van zesentwintig de Kamer binnen kwam. In betrekkelijk korte tijd werd een kabinet geformeerd dat steunde op de beide winnaars CDA en LPF én de aanvankelijk tegenspuiterende VVD. Een centrum-rechts kabinet dus. Het zou het slechts 87 dagen uithouden. Dat vroegtijdige einde werd voor een belangrijk deel veroorzaakt door een stuntelende LPF-fractie, alsmede door enkele naijverige ministers uit datzelfde kamp. Dagelijks was er wel weer een of ander incident: haaks op elkaar staande politieke stellingnames uit één en dezelfde fractie; schermutselingen en zelfs handgemeen met de media; twee afsplitsingen. Het aanzien van het parlement werd geschaad en het gezag van het kabinet werd ondermijnd.

Nieuwe verkiezingen werden uitgeschreven. Deze zijn inmiddels gehouden met het bekende resultaat. Veel kiezers vertoonden het gedrag van stuifzand. Het meest opmerkelijke was dat de PvdA sterk terug kwam. Op dit ogenblik lopen de onderhandelingen weer voor een nieuw kabinet. Men werkt in de richting van een centrum-links kabinet van CDA en PvdA.

Verademing

Na alles wat we met 'paars' hadden meegemaakt, werd de komst van het kabinet-Balkenende door de SGP als een verademing ervaren. Het Strategische akkoord van de nieuwe coalitie liet enkele aanzetten zien tot een ander beleid dat door ons werd verwelkomd. Te denken is daarbij aan de kritische insteek die werd gekozen jegens enkele verworvenheden van 'paars': een evaluatie van de abortuswetgeving én de euthanasieregelingen; een duidelijke inperking van de ambitie van de Embryowet; het kennelijke voornemen om een indringend waarden – en normendebat te gaan voeren. Vanzelfsprekend was dit lang niet alles wat in het licht van het Bijbelse gebod ten zegen nodig is. Toch was het méér dan waarop we tot kort daarvoor hadden durven hopen. Derhalve zijn we het kabinet positief afwachtend tegemoet getreden. Positief vanwege de eerste aanzetten tot een omslag, afwachtend in verband met de vraag of het er nu wérkelijk van zou komen en er toch weer niet afkeurenswaardige voorstellen zouden worden gedaan. We namen ons voor (als voor de SGP gebruikelijk) constructief mee te denken over de vraagstukken die zich zullen aandienen. Tegelijk stelden we een bewogen en zo nodig scherpe opstelling in het vooruitzicht als men zou komen met zaken die de toets der kritiek van het Woord en de Wet van God niet zouden kunnen doorstaan. Ook dát hoort bij de SGP. Dat is onze roeping, onder welk kabinet ook.

Overigens hadden we ook wel weer de nodige teleurstellingen te verwerken. Zo werden ondanks ons herhaald aandringen de zogeheten flitsscheidingen niet ongedaan gemaakt, werd de opheffing van het bordeelverbod gehandhaafd, voelde het kabinet er weinig voor het geweld op tv aan te pakken en bleven ergerlijke reclame-uitingen ongemoeid. Om maar eens wat voorbeelden te noemen.

Het kabinet-Balkenende heeft niet veel kansen gekregen. Enkele belangwekkende internationale thema's – de internationale agenda trekt zich natuurlijk niets aan van onze binnenlandse perikelen – werden behandeld, waaronder de verwikkelingen rondom Irak en de uitbreiding van de Europese Unie met tien landen. Ook kwam de begroting voor het dienstjaar 2003 natuurlijk aan bod. Op landbouwgebied ging er een andere wind waaien onder de nieuwe minister. Zo is nog wel meer te noemen. Wat in elk geval niet mag worden vergeten is het waarden – en normendebat. Dat werd eind december, net voor de Kerstdagen nog gevoerd.

Het enige fundament

Onze samenleving is ontkerkelijk. Het denken van veel mensen, de sfeer in veel verbanden in de samenleving is helemaal gesecculariseerd. De Bijbel van ouders of grootouders is voorgoed dicht geslagen en ligt opgeborgen achter in een kast of ergens op zolder. Vrijheid, blijheid. De mens kan het voor zichzelf wel uitmaken wat goed is en kwaad. Materialisme en individualisme zijn er voor in de plaats getreden. Het ik-gerichte domineert. De tijdgeest heet postmodern en zit echt niet meer te wachten op de grote verhalen. Inmiddels spreken we wel over een stuk verloedering van de samenleving, over hufterig gedrag van jongeren die het publieke domein op menige plaats en niet alleen meer in het donker van het late uur tiranniseren. Vandalisme, kleine en grote criminaliteit. Alleen al in het jaar 2002 zijn ruim tweehonderd brute en gewelddadige moorden in ons land geregistreerd. Ouderen voelen zich belaagd op straat, op het station, in de trein, de bus en de metro; bij het winkelcentrum, op de parkeerplaats en in het park. Daar moet je gewoon maar niet meer komen, je wordt er maar lastig gevallen. Velen ergeren zich hier aan, staan hiertegenover in hun beleving machteloos.

Om deze en dergelijke redenen klinkt al enige jaren de roep om herstel van normbesef. Het moet weer gewoon worden in dit land om gewóón te dóen! In veel gemeenten is de kat de bel aangebonden, niet zelden op initiatief vanuit onze hoek. Uiteraard is alles wat ten goede wordt gekeerd winst. Maar het gaat natuurlijk om veel meer dan het verhelpen van de dagelijkse kleinere ergernissen. Als we onze buurtbewoners hebben duidelijk gemaakt dat het geen pas geeft hun hond elke keer weer net op de stoep voor onze deur uit te laten, dan hebben we die ergernis mogelijk verholpen, maar we zitten daarmee nog niet in een vernieuwd en beter geestelijk klimaat! Daar is echt meer voor nodig! Daar is een wezenlijke wending, een fundamentele ommekeer voor nodig. Het probleem is dat de overheid deze niet innerlijk kan afdwingen. De overheid echter, is wel geroepen om deze discussie te voeren en de burgers te dwingen zich naar bepaalde normen te gedragen in het openbare leven. Daarom is het goed dat daarvoor weer breed aandacht is.

Te spreken over waarden en normen is in een land als het onze niet gemakkelijk. Zoveel hoofden, zoveel zinnen. Over welke waarden en normen hebben we het eigenlijk? Fatsoen moet je doen. Uiteraard. Elkaar respecteren in de omgang. Natuurlijk, zo lang dat maar even kan. Het recht moet worden gehandhaafd en boeven moeten dus worden gepakt. Vanzelfsprekend. Met dit alles mag geen dag worden gewacht. Het is immers dringend nodig. Wie zal dat betwisten. Toch zullen we er oog voor moeten hebben dat we dieper moeten boren. Het gaat om een leven naar universele, algemeen van kracht zijnde Geboden des Heeren, om

de Tien Geboden. Deze moeten het fundament vormen onder het gebouw aan rechtsbeginselen en rechtsregels in ons land. Alleen dán is er vastigheid. Alleen dán is er zegen te wachten. Alleen dán is er een helder zicht op wat goed is en wat kwaad, wat mag en niet mag, wat kan en niet kan. Met deze benadering moet je eigenlijk maar niet meer aankomen, zo heet het. De tijd van "de grote verhalen" is immers voorbij? Intussen zitten velen met een fundamentele leegte, een diep geworteld gevoel van niet geborgen te zijn.

Burgers zien in deze tijd van onzekerheden en bedreigingen uit naar geborgenheid. Op een onoverzichtelijk en druk verkeersplein kan een vluchtheuvel waarop je staat temidden van al die gevaren geborgenheid bieden. De gevaren zijn er nog wel, maar ze raken je daarop niet en je slaakt een zucht van opluchting. Zo zien burgers uit naar een klimaat en overheidsbeleid dat net als die vluchtheuvel in alle verwarring geborgenheid bieden. De meest wezenlijke vraag nu is of de overheid daartoe in staat is, hoe de overheid dat waarborgen kan, waarin haar roeping in dezen verankerd is. Met álle beste bedoelingen, die rechtgeaarde overheden eigen zullen zijn, blijft de vraag of men de waan van de dag zal weten af te leggen in het kiezen van doelen en middelen om burgers het gevoel van die geborgenheid te verschaffen. Het gaat niet alleen om welvaart, uitwendige voorspoed en wat dies meer zij. Het gaat in elk geval óók om innerlijke beschaving.

Het ambt van de overheid is naar Bijbels getuigenis dienaar van God te zijn. Dat is helder, zie bijvoorbeeld Romeinen 13. Artikel 36 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis, waarin het ambt van de overheid wordt beleden, citeert 1 Timotheüs 2. In dát hoofdstuk wordt de christelijke gemeente de voorbede voor de overheid opgelegd, zelfs met prioriteit: "vóór alle dingen". "Opdat wij een stil en gerust leven leiden mogen in alle godzaligheid en eerbaarheid." Een stil en gerust leven, dat is samen te vatten met het begrip 'geborgenheid'. Deze geborgenheid is kennelijk gegeven met een leven in alle godzaligheid en eerbaarheid. Godzaligheid: het gehoorzamen van de geboden van de eerste Tafel van de Wet des Heeren. Eerbaarheid: leven in overeenstemming met de geboden van de tweede Tafel van de Wet des Heeren. Aldus de kanttekenaren op de Statenvertaling. Zij voegen er aan toe: want de rechte overheden zijn bewaarders, of beschermers, van de beide Tafelen der Wet. Willen we de waarden – en normendiscussie een deugdelijk, duurzaam en vruchtbaar fundament geven, dan gaat het dus om de Tien Geboden des Heeren. Met minder kán en mág het niet, op straffe van het verzaken van dure roeping en plicht. Dat is de kern van wat de SGP beweegt. Daartoe zijn we geroepen, uit liefde tot God en liefde tot onze naasten. Alles wat daar niet op is gericht, is ten diepste misleiding. Hetzij dat we eten, hetzij dat we drinken, hetzij dat we iets anders doen, doet het alles tot eer van God. Het is de oproep uit 1 Corinthe 10, het hoofdstuk uit de brief van de apostel Paulus dat eindigt met het doel en perspectief "opdat zij mochten behouden worden". Het gaat om de eer van God, het gaat om het behoud van mensen. Dat dient de diepste drijfveer van ons politieke optreden te zijn. Daarom zal in de politiek de boodschap er uiteindelijk ook op gericht moeten zijn dat God een Toevlucht is t' allen tijde! Vanzelfsprekend ligt hier allereerst een schone taak voor de kerk, nu zovelen in ons land het spoor bijster zijn. De taak van de overheid is wezenlijk en werkelijk daarvan onderscheiden. Te volstaan echter met de vraag hoe op een fatsoenlijke manier in dit leven te staan en

door dit leven te komen, betekent een onverantwoorde reductie op wat mensen nodig hebben, wil het wél zijn. Het gaat uiteindelijk toch om een geborgenheid voor tijd en eeuwigheid!

Maar ook voor de praktische vraagstukken van de tijd waarin we staan, geldt voluit dat God een Toevlucht is t' allen tijde. Wie wijsheid ontbreekt – en wie heeft niet het gevoel wijsheid tekort te komen – dat deze dan van Mij wordt begeerd, Die mild schenkt en niet verwijt! Wie geen rekening houdt met God, het Woord van God en de Wet van God, dwaalt ten principale en ontbeert de nodige wijsheid. Dat geldt ook voor de regering, voor het parlement, voor ons persoonlijk. Het is een dwaas die zegt dat er geen God is, dat God er niet is. Dat met Hem geen rekening hoeft te worden gehouden, dat we het zelf allemaal wel kunnen uitmaken. Wanneer in een dergelijke keuze wordt volhard, ontstaat er geen perspectief. Men onthoudt zichzelf dan de ruimte en de vrijheid die ondervonden worden als de toevlucht tot God mag worden genomen. Dat mag ten allen tijde, in en onder welke omstandigheden ook. Een troostrijke boodschap!

Deze meest fundamentele noties mogen niet ontbreken in een waarden – en normendiscussie, integendeel, ze zouden brede erkenning moeten krijgen. Daarmee zou ons land bijzonder zijn gediend. Innerlijke beschaving zou opbloeien onder de bevolking en dat zou eerst recht vernieuwend zijn. Uiteraard zouden niet alle problemen waaronder we in ons land gebukt gaan, in één klap verholpen zijn. Wel zou de oplossingsrichting de goede zijn, in welke richting op zegen gehoopt mag worden. Naar Gods eigen belofte!

We hebben de wijsheid ook niet in pacht, dat is waar. Met andere woorden: ons past géén verwaandheid vanwege onze christelijke visie op de politieke problemen. Wel mag het ons een vreugde zijn te mogen verwijzen naar de Bron van álle wijsheid, Die ook in de politiek een toevlucht is voor alle tijden en omstandigheden. Over het enige fundament gesproken!

Adeldom verplicht

De adeldom van te verlangen bij déze Bron te leven, verplicht tot het gehoorzamen van de Bijbelse waarden en normen. Concreet gaat het dan om de beschermwaardigheid van alle door God geschapen leven. Dan kúnnen we niet berusten in de wetgeving inzake abortus provocatus en euthanasie. Dan staan we afwijzend tegenover allerlei medisch-technologische experimenten met als doel het klonen van mens en dier. We zullen dan ten strijde blijven trekken tegen godslastering in cultuur en media. Zedeloze reclame-uitingen op billboards zijn en blijven ons een doorn in het oog. Er zijn dingen die nooit wennen en dat niet mogen ook. Je omgeving kan je honderd keer vragen je er maar bij neer te leggen, omdat we nu eenmaal in déze tijd leven, de strijd er tegen opgeven kan niet. Het gaat uiteraard ook om concretisering van het Bijbels genormeerde rentmeesterschap over natuur, milieu en landschap; om de rol van de overheid als schild der zwakken verweg en dichtbij. We zullen er ons derhalve tegen blijven verzetten als de hand wordt gelicht met optimaal inhoud te geven aan onze verantwoordelijkheid voor onze gehandicapte medemensen, voor chronisch zieken, langdurig werklozen, alleenstaande ouders, de jongeren én voor de ontwikkelingssamenwerking. Op deze terreinen zijn nog werelden te winnen. Ons verkiezingsprogramma "tot Uw dienst" wijst ons daartoe de weg.

Deze adeldom brengt er ons opnieuw toe pal te staan voor de plaats van de zondag als nationale rustdag, voor de blijvend erkende plaats van huwelijk en gezin. Deze adeldom verplicht ook tot een zekere radicaliteit. Zo is het toch te gek voor woorden dat velen avond aan avond zich vergapen aan tv-programma's waarin fysiek geweld, moord en doodslag, verkrachtingen en dergelijke, schering en inslag zijn; terwijl dezelfde mensen – op zichzelf begrijpelijk natuurlijk – te hoop lopen als er in hun woonomgeving iemand wordt vermoord of wordt verkracht. Dat heeft iets van een dubbele moraal en die moeten we eerlijk aan de kaak stellen, ook als dat in eigen vlees snijdt. De SGP fulmineerde bij herhaling tegen geweld en sex op tv, zelfs vertoond in de vroege avonduren als jongeren nog plegen mee te kijken. Minister-president Balkenende vond dat toch echt een kwestie van zelfregulering, van eigen verantwoordelijkheid van uitzendende omroepverenigingen en providers van sites op internet. Nu ontkennen wij uiteraard niet dat deze verantwoordelijkheid speelt en men elkaar daarop moet aanspreken, maar de overheid kan toch niet maar lijdzaam blijven toezien als de resultaten van die zelfregulering tegenvallen! De overheid heeft een geheel eigen verantwoordelijkheid, juist ook in het licht van het streven naar herstel van normbesef. Veel burgers vragen zich verbouwereerd af of er nog érgens grenzen aan worden gesteld. Zij willen tenminste het gewóne fatsoen terug. Terecht natuurlijk.

Fatsoensrakkerij is evenwel niet ons hoogste doel. Ons hoogste doel ligt in het (doen) gehoorzamen van wat God in Zijn Woord van ons allen vraagt. Hij heeft er recht op door iedereen te worden gediend. Dat immers, betaamt alle mensen.

Urgenties

In de verkiezingscampagne werd ons vaak gevraagd: "Wat heeft bij jullie nu de hoogste urgentie?" Die vraag was niet moeilijk. Immers, onze prioriteit ligt bij een inrichting van onze samenleving naar Bijbelse waarden en normen, met alle daaraan te verbinden consequenties. Tegen dit licht zijn heel veel concrete actiepunten te noemen. Volgende vraag was dan vaak: en verder? En natuurlijk, er zijn ook allerlei andere vraagstukken die vervolgens om de voorrang strijden.

Aan alle beleidsvoornemens van de overheid hangen prijskaartjes. Er is bijna altijd veel geld mee gemoeid. Daarom moet ons het financieel-economische klimaat een doorlopend punt van zorg zijn. De 'paarse' kabinetten hadden wat dat betreft de wind steeds meer mee, tot ruim een jaar geleden zich een terugslag openbaarde. De economische groei stagneerde, de werkloosheid ging weer oplopen. In december jongstleden waarschuwden de rekenmeesters en adviseurs van het Rijk dat in de eerstkomende jaren tenminste 10 mld Euro aan ombuigingen moesten worden gevonden. Inmiddels is dat bedrag voor de onderhandelingen die moeten leiden tot een nieuw kabinet, opgelopen tot een 14,5 mld. Dat is niet mis! Het zal veel inspanning vragen deze taakstelling te verwerkelijken. Zeker na alle mooie beloftes die zijn gedaan omtrent wachtlijsten in de zorg, zelfs het recht op zorg, omtrent het onderwijs, de veiligheid op straat en dergelijke. Beloftes ook, bijvoorbeeld van de PvdA, om de koopkracht voor de minima op peil te houden; een voluit sociaal beleid te voeren.

Nu wil iedereen dat laatste uiteraard, maar waar vinden we het nodige geld? De verleiding is groot om de noodzakelijke aflossing van de torenhoge staatsschuld

maar weer even enige jaren op te schorten. De lasten worden dan opnieuw verlegd naar de toekomst, die door de vergrijzing van onze bevolking toch al zwaar wordt belast. Een dergelijke lijn is derhalve onverantwoord. Nog erger zou het zijn om de staatsschuld maar weer te laten oplopen. Daarom valt aan pijnlijke maatregelen niet te ontkomen. Er zullen daarbij scherpe keuzes moeten worden gemaakt.

De SGP heeft in de campagne allerlei concrete voorstellen gedaan, zie daarvoor het bijgestelde financiële kader bij ons programma "tot Uw dienst". Ik noem, zonder naar volledigheid te streven, eigen bijdragen in de sfeer van cultuur en media, het schrappen van het derde net, wijziging van de systematiek van de kinderopvang, herijking van het coördinerend emancipatiebeleid, verhoging van de accijns op alcohol en tabak en een heffing op vuurwerk en het luchtverkeer. Maar wij zitten niet aan de onderhandelingstafel. Het is voor dit moment de vraag of het CDA er met de PvdA gemakkelijk uit zal komen. Ze denken in elk geval verschillend over de gestrengheid waarmee de staatsschuld moet worden beheerst. Dat zou op zichzelf genomen op dit terrein met de VVD gemakkelijker gaan.

Een andere mogelijkheid van bezuinigingen zit in een reductie van de eerder beloofde extra investeringen in veiligheid, zorg en onderwijs. Een dergelijke ingreep zou hard aankomen. De noodzaak immers van deze investeringen staat reeds lang vast. Daar nu van af te zien, legt ook een last op mensen en op de kwaliteit van voorzieningen die mensen direct raken. Er wordt in dit verband wel gesproken over een sociale schuld, die net zo goed moet worden afgelost. Wij althans, zien niets in deze mogelijkheid, die alleen maar verdere moeilijkheden zal opleveren. Immers, stel je voor dat opnieuw een pas op de plaats wordt gemaakt met het vergroten van de veiligheid op straat. Of dat de wachtlijsten in de zorg toch weer langer worden. Of dat de knelpunten in het onderwijs maar moeten voortduren. Dan zullen burgers zich opwinden, zich opnieuw in de steek gelaten voelen en het onbehagen weer toenemen. Dan komen we in een neerwaartse spiraal terecht en dat lijkt onverantwoord. Het is een kwestie van prioriteiten vasthouden.

Onlangs werd op veel plaatsen stil gestaan bij het feit dat het vijftig jaar geleden was dat ons land werd geteisterd door de watersnoodramp van 1 februari 1953. Ons viel op dat er sprekers waren die er nog weer eens de aandacht op vestigden dat er toen een grote achterstand was in het onderhoud van de zeedijken en andere waterkeringen. Daarbij trokken zij een vergelijking met de situatie van nú. Onze fractie heeft er bij monde van de vorig jaar teruggetreden gewaardeerde collega Van den Berg in de achterliggende jaren regelmatig de vinger bij gelegd dat het niet te verantwoorden is tegenover de betrokken burgers dat de staat van onderhoud van de zee- en rivierdijken toch weer te wensen overlaat. De Commissaris van de Koningin van Zuid-Holland heeft zich over dat feit terecht bezorgd getoond. Het was voor ons reden om bij het Kamerdebat over het rapport over de eerste informatieronde, aandacht hiervoor te vragen. Het zou moeten leiden tot een plan van aanpak voor de eerstkomende jaren, vanzelfsprekend in het licht van het kwantitatieve waterbeheer meer in het algemeen, opdat de achterstand zo snel mogelijk wordt ingelopen. Ons werd toegezegd dat er serieus naar wordt gekeken. Ook een kwestie van urgentie.

Om niet méér te noemen: ook aan de kwaliteit en de herinrichting van ons landelijke gebied moet extra aandacht worden besteed. De agrarische sector staat onder grote druk. Vele bedrijven hebben het moeilijk, de bedrijfsopvolging stagneert. Diverse gebieden moeten worden onderworpen aan een reconstructie. Daarvoor zijn in het parlement wetten aangenomen en op provinciaal niveau worden concrete plannen opgesteld. Daartoe worden door ingestelde reconstructiecommissies, waarin ook de agrarische sector en natuur- en milieuorganisaties zijn vertegenwoordigd, voorstellen gedaan. Maar het zal duidelijk zijn dat aan één en ander ook een prijskaartje hangt. In de meerjarenbegrotingen wordt daar tot nu toe onvoldoende in voorzien. Daarom heeft de SGP in haar financieel kader als enige van alle partijen extra geld voor dit doel gereserveerd. Wij vinden het niet te aanvaarden dat weliswaar verregaande plannen worden ontwikkeld, die hun schaduwen vooruit werpen op de bedrijven die het aangaat, terwijl als het puntje bij paaltje komt er te weinig geld zou zijn om de plannen ook metterdaad uit te voeren. Dat kun je de boeren niet aandoen. We mochten in de sfeer van de bedrijfsovernames voor jonge boeren succesjes boeken, waardoor deze iets gemakkelijker kunnen verlopen.

Ook hebben we ons niet onbetuigd gelaten op het weerbarstigste terrein van het gewasbeschermingsmiddelenbeleid. Boeren, tuinders, kwekers en telers – trouwens ook de vissersmannen, die het van hetzelfde departement moeten hebben – hebben dringend behoefte aan duidelijkheid en zekerheid voor de langere termijn. Veel, te veel, is in beweging; nationaal en internationaal. Het is voor velen blijkbaar moeilijk om het hoofd boven water te houden. Een kwart tot een derde deel van hen zit qua inkomen onder de armoedegrens. Dat móet natuurlijk consequenties hebben. Voor hen is extra aandacht zeer urgent.

Oorlog in Irak

De spanningen over een oorlog tegen Irak lopen op. Er is natuurlijk geen wéldenkend mens die vóór oorlog is. Een oorlog werkt altijd verwoestend uit. Te vrezen valt dat er veel slachtoffers zullen vallen, ook onder de burgerbevolking. Daarom moet alles er op zijn gericht een oorlog te voorkomen. Daarom wordt de internationale druk op Irak opgevoerd om de VN-resoluties die op dat land zijn gericht, onverwijld te gaan gehoorzamen. Saddam Hoessein lapt deze signalen tot nu toe aan zijn laars. Naar verluidt beschikt hij over een ongekend groot arsenaal aan massavernietigingswapens. Daarvan gaat een grote dreiging uit op de internationale rechtsgemeenschap, niet in de laatste plaats op de regio van het Midden-Oosten waarin Israël een door de omringende landen sterk betwiste plaats inneemt. De laatstelijk aanvaarde VN-resolutie vergt van Saddam Hoessein dat hij bewijst werkelijk met ontwapening van zijn potentieel aan atoom -, biologische en chemische wapens bezig te zijn. VN-inspecteurs controleren dat, maar krijgen geen volledige medewerking. Hun rapportage bewijst de aanwezigheid van massavernietigingswapens weliswaar tot nu toe niet, maar geeft tegelijk aanwijzingen dat de verdenkingen niet onterecht zijn. De Verenigde Staten dreigen al enige tijd met een aanval op Irak en zoeken daarvoor steun bij andere landen. De VS laten daarmee Saddam Hoessein merken dat het hun ernst is en militaire interventie onvermijdelijk is, als hij niet snel voldoet aan de hem te recht gestelde eisen. De NAVO-lidstaten, bondgenoten van de VS dus, zijn over een aanval op Irak tot nu toe sterk verdeeld, net als de VN-veiligheidsraad. Dat is een slecht signaal naar de agressor in Irak, tegenover wie een vastberaden houding past. Juist ter wille van het

zo lang mogelijk en naar is te hopen definitief voorkomen van een oorlog moet een eensgezinde en niet wankelmoedige internationale gemeenschap ondubbelzinnig aangeven dat het haar ernst is. In de hoop dat de tegenpartij daarvoor dan zwicht. Saddam Hoessein zelf kán en móet een oorlog voorkomen door in te schikken. Hoewel dat volkenrechtelijk na alle reeds bestaande resoluties niet is vereist, komt het ons gewenst voor dat aan een werkelijke aanval een hernieuwd VN-mandaat ten grondslag ligt.

Nederland heeft (met instemming van de SGP) tot nu toe achter de VS gestaan in het opvoeren van de druk op Irak. Voorbereidingen worden getroffen voor een eventuele aanval op Saddam Hoessein, juist ook in het kader van die druk. De stok niet alleen meer onzichtbaar achter de deur, maar nu en dan daarmee eens zwaaien. Het ernstige van zulk een proces is dat je in ultieme fase ook bereid moet zijn om er werkelijk mee te slaan. Je siddert bij die gedachte. Maar is er een andere weg om nog veel erger te voorkomen? Saddam Hoessein deinsde er in zijn land niet voor terug onder eigen burgers vele slachtoffers te maken. Als hij zijn gang maar kan blijven gaan, valt dat ook buiten zijn landsgrenzen niet uit te sluiten en vormt hij dus een grote bedreiging voor de wereldgemeenschap. Daarom moet zijn agressie worden beteugeld en niet worden afgewacht. Volkswijsheden melden dat de eerste klap een daalder waard is en dat de aanval de beste verdediging is. Er mag echter wel gebed worden gevonden of God de Heere het zó wil leiden dat een vernietigende oorlog wordt afgewend. Ook hier geldt wel zeer in het bijzonder dat Hij een Toevlucht is te allen tijde. Moge die toevlucht worden gezocht! Immers, oorlogen en geruchten van oorlogen; we weten in welk kader de Bijbel deze plaatst!

Inmiddels leidde een discussie over de bijdrage aan de beveiliging van Turkije, buurland van Irak binnen de NAVO tot grote onenigheid. Een dergelijke vraagstelling raakt de kern van het bondgenootschap in de NAVO. Dat bondgenootschap is er niet alleen voor goede tijden maar ook in slechte of spanningsvolle tijden. Ons land is bereid enkele van onze Patriot-systemen in Turkije defensief in te zetten ten behoeve van het afslaan van een onverhoopte raketaanval vanuit Irak op Turkije. Laten we hopen dat ze nooit in actie hoeven te komen.

Bestrijding terrorisme

De spanningen rondom Irak, maar ook rond Tsjetsjenië en andere haarden van gewelddadige onrust, zijn niet los te zien van de gevaren die zijn verbonden aan extreem fundamentalistische islamitische stromingen die uitdrukkelijk van zich doen spreken. Het gaat daarbij om een botsing van beschavingen met een sterk religieuze ondertoon. Van daaruit is het fanatisme te verklaren dat ten toon wordt gespreid. Uit de djihad en de ultieme bereidheid tot deelname aan zelfmoordcommando's blijkt een restloze inzet en gedrevenheid. Het meeste dat een mens voor zijn overtuiging en idealen geven kan, te weten zijn eigen leven, wordt opgeofferd. Daartegen is moeilijk effectief op te treden.

Waartoe dat allemaal kan leiden, weten we in onze moderne Westerse samenleving inmiddels maar ál te goed. De aanslag op 11 september 2001 in de VS, de aanslagen op burgerdoelen in Israël waardoor het zo noodzakelijke en al te lang verbeide vredesproces stagneert. Nu een werkelijke oorlog met Irak niet langer valt uit te sluiten, moet ook in ons land een extra waakzaamheid worden betracht tegen terroristische aanslagen op vitale doelen. Vanwege de havenfuncties (water en lucht)

met hun betekenis tot ver in het achterland van Europa, heeft ons land een kwetsbare ligging. Onze regering heeft besloten tot die extra waakzaamheid tegen terreur, maar wil overigens beklemtonen dat het uit voorzorg is en niet naar aanleiding van reële dreigingen, opdat angst onder de bevolking niet zou worden aangewakkerd

Het is overigens van grote betekenis te onderkennen dat ook aan ons land de internationaal vertakte terroristische activiteiten niet voorbij gaan. Dan een bericht over een haard van extremisme in of rond een moskee hier, dan weer een bericht over ronselpraktijken voor de djihad daar. Deze berichten stemmen ons uiterst zorgelijk. Het lijkt de tol te zijn voor de bewust open samenleving die we met elkaar vormen. De keerzijde daarvan is extra aandacht van inspectie- en veiligheidsdiensten voor wat er werkelijk gaande is en speelt. We willen er toch niet aan denken dat ons land wordt meegezogen in een vlijmscherpe en uiteindelijk gewelddadige confrontatie van aan bepaalde wereldgodsdiensten verbonden culturen. Ná 11 september 2001 is de discussie over het pluriforme karakter van onze samenleving verdiept. De multiculturaliteit, in de Tweede Kamer eerder een verworvenheid en grote verrijking genoemd, blijkt niet alleen maar winst te betekenen. Integendeel, steeds uitdrukkelijker blijken er latente spanningen door te bestaan.

Heel duidelijk is dat naar voren gekomen naar aanleiding van het vermoeden dat rees als zou in bepaalde islamitische scholen worden aangezet tot haat jegens christenen, westerlingen en Amerikanen. Moeilijke discussies waren het gevolg. Moeilijk, omdat vermoedens gegrond moeten zijn, wil je er iets tegen kunnen ondernemen. Daarom is nader onderzoek ingesteld en zou blijken dat waar is wat werd vermoed, dan is optreden ertegen onontkoombaar, ja zelfs geboden. De Onderwijsinspectie draagt een dergelijke zaak dan snel over aan het Openbaar Ministerie. Moeilijk ook, omdat door velen – waaronder vooraanstaande politici – de verdenking meteen maar werd uitgebreid tot niet alleen alle islamitische scholen, maar ook tot orthodox-christelijke scholen. Wie weet wat er op scholen van deze laatstgenoemde signatuur “op de Veluwe” en elders op kosten van onze centen de kinderen niet allemaal wordt ingeprent. Zo is de opgeworpen vraag, die een eigen vlucht nam tot zelfs een heuse aanval van de zijde van vooral de VVD op de vrijheid van godsdienst en de vrijheid van onderwijs. De heer Zalm stelde in het waarden – en normendebat dat artikel 1 van onze Grondwet voortaan vooraf moet gaan aan en nota bene dient te heersen over de reikwijdte en uitleg van de overige grondrechten, waaronder de zojuist genoemde. Dat gaat wel héél ver en is in strijd met de tot nu toe gangbare opvatting over de hiërarchie tussen grondrechten, namelijk dat deze er niet is.

Uitvoerig is gesproken over de bevoegdheid van de Onderwijsinspectie om godsdienstlessen bij te wonen in scholen voor bijzonder onderwijs. Op zichzelf is die bevoegdheid onbetwist en trouwens, wat zou er te verbergen zijn! Om zo te zeggen: voor iedereen zijn de godsdienstlessen aan te bevelen. Kernvraag is echter: met welk doel zit de inspectie er en welk oordeel komt de inspectie toe? Het is natuurlijk meer dan vrijetijdsbesteding. Ultiem geredeneerd wordt de pretentie gevoerd dat de overheid via haar verlengde arm van de inspectie zich een oordeel aanmatigt over de inhoud van het godsdienstonderwijs en daar heeft de overheid zich – onder de in ons land gegroeide omstandigheden terecht – nu juist verre van willen houden.

Wij hebben deze accenten in de discussie als te ongenueanceerd en derhalve als een ontoelaatbare vergroving ervaren. Het gaat toch niet aan scholen, die al sinds jaar en dag naar behoren functioneren en respect verdienen voor hun identiteit en geleverde kwaliteit, zonder verdere omhaal en bewijsvoering in de verdachtenbank te plaatsen. We hebben er ons eigenlijk flink aan geërgerd. Degenen, die er zich aan hebben schuldig gemaakt (waaronder de heren Bos, Cohen en Zalm) is dat toch eigenlijk onwaardig! Overigens doen scholen er wijs aan desgevraagd (en misschien zelfs juist wel óngevraagd) alle medewerking te geven aan openheid en transparantie over wat er in de school ter zake gebeurt. We hoeven zelfs de schijn niet op ons te laden.

Duidelijk is dat de vrijheid van onderwijs in de nabije toekomst een onrustig bezit vormt. Mede in het kader van de spreiding van de last die is verbonden aan het bestrijden van onderwijsachterstanden, zal het te voeren toelatingsbeleid van leerlingen tot scholen voor bijzonder onderwijs, die daarin tot nu toe autonoom zijn, voorlopig wel op de politieke agenda prijken. Een thema dat het hart van de onderwijsvrijheid raakt. Waakzaamheid is derhalve geboden.

Uitbreiding Europese Unie

Zoals bekend is onlangs besloten tot uitbreiding van de Europese Unie met 10 landen uit Midden- en Oost Europa. De SGP heeft altijd gekozen voor verbreding in plaats van voor verdieping van de Europese Unie. Verdieping leidt tot het verder concentreren van besluitvorming op Europees niveau, met daaraan verbonden een grotere betekenis van de democratische controle. Dat leidt al snel tot het inleveren van soevereiniteit en daar moeten wij niets van hebben. Verbreding van de Unie met nieuwe lidstaten zet naar verwachting een rem op dat proces en drukt tegelijk solidariteit uit met landen in onze regio die het door hun geschiedenis de laatste decennia met minder hebben moeten stellen dan ons land. Op dit ogenblik wordt er gewerkt aan de verwerkelijking van deze besluitvorming.

Groot twistpunt was lang hoe moest worden omgegaan met de landbouwsubsidies zoals deze voor de Europese Unie tot nu toe in het Gemeenschappelijke landbouwbeleid waren voorzien. De uitbreiding te ondergaan zonder verdere maatregelen op dit punt, zou het landbouwbeleid onbetaalbaar maken. Uiteindelijk is voor een tussenvorm gekozen, de boeren in de toetredende landen wél subsidie en de boeren hier op datzelfde niveau minder dan zij tot nu toe krijgen. Met in het vooruitzicht een gewijzigd Gemeenschappelijk landbouwbeleid, waarin niet meer de productiehoeveelheid, maar de productiewijze en de groene en blauwe diensten aan natuur, milieu en landschap daar om heen.

Op zichzelf is dat een benadering die vrij breed steun krijgt. Het is alleen de vraag in welk tempo deze omschakeling zich moet en kan voltrekken. Dat zal geleidelijk moeten gebeuren, willen er geen ongelukken gebeuren met een sector die het op zichzelf toch al zo moeilijk heeft. Eén en ander staat ook in verband met een verdere aanpassing aan de wereldhandel; marktconformiteit zagezegd. Aan dit proces zitten onmiskenbaar risico's voor onze agrarische sector, maar het biedt ook kansen. Indien kan blijven worden ingezet op kwaliteit en diversiteit en we onze voorsprong op deze thema's en onze concurrentiekracht weten vast te houden, hoeft het dus geen verlies te zijn. Waarbij een harde voorwaarde nog is dat het beleid over het hele EU-gebied is geharmoniseerd. Gelijke monniken, gelijke kappen; zegt een spreekwoord. Dat is

tot nu toe bij bijvoorbeeld het gewasbeschermingsbeleid veel te ver te zoeken geweest.

In het kader van een nieuwe inrichting van de uitgebreide Europese Unie wordt gewerkt aan een zogeheten constitutioneel verdrag, zeg maar een Grondwet voor het nieuwe Europa. Er worden pogingen aangewend – vanuit sommige politieke stromingen en lidstaten – om in dit document een “bezielend verband” te laten doorklinken dat refereert aan de joods-christelijke traditie met een, daaraan in deze éénnentwintigste eeuw onlosmakelijk verbonden verwijzing naar de humanistische traditie. De media versmallen deze discussie tot de vraag of de Allerhoogste Majesteit met Zijn Naam moet worden genoemd in deze grondwet. Compromissen worden geredigeerd, alternatieve teksten uitgewisseld. Alsof over zoiets wezenlijks te onderhandelen valt. Toch moet dat in de politiek soms, denk maar aan teksten voor het ambtsgebed in onze vergaderingen die deze gebeden hier en daar gelukkig nog kennen. Maar het zal duidelijk zijn, de SGP zit niet te wachten op een vage tekst van “elk wat wils”. Het zou overigens een getuigenis op zichzelf zijn als we een grondwet zouden krijgen op Europees niveau die op het besproken punt onze nationale Grondwet in gebreke of in de schaduw zou stellen! Laat dan tenminste nog op Europees niveau beleden worden dat God een Toevlucht is te allen tijde! Overigens is de SGP om allerlei andere redenen tegen een Europese grondwet. Zulk een document immers, zal snel werken als opmaat voor Europese eenwording.

Israël

Het land en volk Israël gaat ons als altijd ter harte. Veilige en internationaal erkende grenzen, een vreedzame regeling voor de elkaar al jaren lang in de greep houdende volkeren op die de eeuwen door zwaar beproefde strook land aan de meest Oostelijke begrenzing van de Middellandse Zee. Onze jongeren kwamen onlangs terecht en overtuigend in het geweer tegen de activiteiten van het eenzijdige comité “stop de bezetting”, dat sterk pro de Palestijnen is. Benadrukt is dat de SGP niet alles wat Israël doet op voorhand bewondert, maar er mag geen misverstand over rijzen waar onze sympathie zich op richt. In de nood leer je je vrienden kennen. We mogen onze handen niet van het in nood verkerende volk van Israël aftrekken, een volk dat op historische gronden wel als eerste gerechtigd én gehouden is te erkennen en te vertolken dat de éinige Toevlucht de God hunner vaders is, de God van Abraham, Izaäk en Jacob, de God Die ook de Vader is van Jezus Christus.

Tien-punten-plan voor het gezin

Het gezin heeft als cel van onze samenleving een hernieuwde erkenning nodig. Het gezin dat dienen kan als veilige haven voor opgroeiende kinderen, kinderen die het in deze tijden van verwarring op velerlei gebied moeilijk hebben. In het gezin worden waarden en normen op volgende generaties overgedragen, worden ze als het goed is vóórgeleefd. Toch staan het gezin en het opvoedingsklimaat er binnen onder zware druk. Materialisme en individualisme verslaan hun duizenden. Het veel geprezen tweeverdienerschap vraagt zijn tol. De kosten van huisvesting, studie, gezondheidszorg en dergelijke lopen op zodanige wijze de pan uit, dat het voor een doorsnee éénverdiener niet allemaal meer is op te brengen, al zeker niet in de grotere gezinnen, zoals een NIBUD-onderzoek dezer dagen aantoonde. De koopkrachteffecten van beleidsmaatregelen van de overheid worden berekend in een

model waarin het gezin wordt gerekend met twee kinderen. Zodra er meer kinderen zijn in één huishouden, kom je dus qua effect in de min.

Nu onderkent de SGP als eerste dat ouders een geheel eigen en onvervreemdbare verantwoordelijkheid hebben om in het levensonderhoud van hun gezin te voorzien. Maar deze zorg, zo blijkt, gaat de draagkracht niet zelden te boven. Naast, en zo men wil ná, de verantwoordelijkheid van betrokkenen zelf, hebben ook families, kerken, organisaties van particulier initiatief en óók de overheid een rol. Daarom heeft onze fractie een tien-punten-plan opgesteld om aan deze laatste concreet inhoud te geven. Het plan steunt op evenzovele voornemens uit ons verkiezingsprogramma. Over de hele breedte van het overheidsbeleid worden mogelijkheden aangegeven om de gezinnen te ondersteunen. In de fiscale sfeer, in de sfeer van de sociale voorzieningen, de studie en de huisvesting.

Een belangrijk onderdeel er van zit in een ombuiging van het vele geld dat door de overheid wordt aangewend voor kinderopvang buiten de medische en sociale indicatie, dus de kinderopvang die het tweeverdienerschap als instrument voor economische onafhankelijkheid en emancipatie ondersteunt. Wij stellen voor dat geld gelijkelijk te versleutelen over de kinderbijslag, zodat mensen dat zelf kunnen bestemmen in het gezinsbudget en er zo dat wordt gewenst, formele of informele (d.i. opvang door familie, burens of vrienden) kinderopvang voor kunnen regelen. Principieel vinden we dat ouders samen aansprakelijk zijn voor de opvang van hun jonge kind(eren) en dat ze die niet maar zo kunnen uitbesteden voor grote delen van de dag. Maar als desondanks anders wordt gekozen, moet er van de zijde van de overheid niet een premie op worden gezet die omslaat in een fictieve boete voor hen die daar niet voor willen, of om des gewetens wil kúnnen kiezen.

Wie aan gezinnen denkt, denkt aan de opvoeding. Deze schiet in nogal wat situaties te kort. Daarom is de overheid serieus bezig opvoedingsondersteuning te bieden. Eigenlijk een aanklacht dat daarover in ernst moet worden gesproken. Toch kan niemand er omheen dat hier een groot probleem schuilt, een probleem dat wel te becommentariëren maar niet op te lossen valt met alleen te verwijzen naar tekortschietende ouders. Zo simpel werkt het helaas niet. Gelukkig gaat het met veel jongeren goed. Maar tegelijk moet worden vastgesteld dat het met te veel jongeren niet goed gaat. Onze raadsleden weten er van, zij worden geconfronteerd met maatregelen om er op plaatselijk vlak iets tegen te doen. Buurt- en clubhuiswerk; hangplekken; hulpverlening voor verslaafden; bestrijden van overlast in de buurt; voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten en dergelijke.

Een probleem lijkt gelegen te zijn in de zwakke motivatie van veel jeugdigen om zich voor hun toekomst in te spannen. Dat zou kunnen verbeteren door aansprekende onderwijsprogramma's mét een praktijkervaringskant. Daar moeten we nog meer aandacht aan schenken. Het idee van een sociale stage binnen een opleidingstraject verdient opnieuw aandacht. Deze gedachte is reeds vaker geopperd, onder meer vanuit de kring van de RMU. Natuurlijk zitten er allerlei haken en ogen aan, maar daarom hoeft een dergelijke mogelijkheid niet meteen te worden terzijde gelegd. In samenspraak met RMU en onderwijsdeskundigen willen we deze stage proberen uit te werken, waarvoor we dan uiteraard ook bij instellingen en bedrijven die stages kunnen aanbieden te rade moeten gaan.

Statenverkiezingen

We staan aan de vooravond van belangrijke Statenverkiezingen. Belangrijk voor onze Statenfracties, maar ook voor de op deze verkiezingen volgende nieuwe samenstelling van de Eerste Kamer. De verhoudingen in de Eerste Kamer zijn van grote betekenis voor de stabiliteit en bestaansmogelijkheid van een nieuw te vormen kabinet en de daarachter zittende coalitie. In de ogen van velen lijken CDA en PvdA tot elkaar veroordeeld. Dat is echter maar zeer de vraag. Immers, ook andere combinaties kunnen leiden tot een meerderheid in de Tweede Kamer. Maar goed, de grootste partij (het CDA) en de grootste winnaar (de PvdA) vormen een duo dat in de nieuw verkozen Kamer een ruim draagvlak heeft. Het zal overigens naar veler inschatting nog heel wat voeten in de aarde hebben voordat het CDA en de PvdA elkaar vinden. De verschillen zijn vooralsnog groot.

Veel mensen hebben blijkbaar bij de laatstgehouden verkiezingen speculatief gestemd op het CDA en zijn hun partijen CU en SGP helaas niet trouw gebleven. Hoezeer ook begrip is op te brengen voor het motief om de PvdA de wind uit de zeilen te houden en het CDA zo groot mogelijk te maken, het is een reductie op het geluid van de kleine christelijke partijen dat te betreuren valt. Ook onze SGP heeft onder dit gedrag geleden. We blijven bij dit alles beklemtonen dat de verschillen tussen het (multireligieuze) CDA en de SGP niet gradueel, maar principieel van aard zijn. Laten we vurig hopen dat het uitwijken met de stem tot deze ene keer beperkt blijft. Wij roepen met klem en overtuigd op tot een principiële keuze voor een onversneden en herkenbare christelijke politiek. Ons werk, het zij erkend, is ménsenwerk; maar onze beginselen zijn het waard gesteund te blijven worden. We kennen onze verantwoordelijkheid. Waar het CDA goede dingen doet en voorstaat, zullen we die partij niet in de kou laten staan. Maar omdat het CDA helaas veel principieel nodige dingen laat liggen, of zelfs gewoon verkeerd ziet, is een krachtige SGP dringend nodig!

In de achterliggende campagne werd door velen, jongeren en ouderen, een grote en hartverwarmende betrokkenheid getoond. We gaan daar niet over uitweiden, ons past altijd bescheidenheid. En een lesje in bescheidenheid heeft de uitslag ons wel opgeleverd. We mogen echter de Heere wel oprecht zoeken te danken voor alles wat Hij ons gaf en nog altijd schenkt. Wie roemt, roeme in de Heere! Wat immers hebben we, dat we niet hebben ontvangen? Laat, ook als er teleurstellingen te verwerken zijn, onze toevlucht persoonlijk mogen zijn tot Hem Die een Toevlucht is ook in zulk een tijd, onder zulke omstandigheden.

Duidelijk is dat de moderne media een steeds indringender en toonaangevender rol in verkiezingscampagnes spelen. Deze rol gaat helaas gepaard met 'verplattung' en 'veroppervlakkiging'. Wij hebben een terughoudende opstelling tegenover de moderne media. Erkend moet worden dat die opstelling steeds moeilijker te hanteren valt in het huidige tijdsgewricht. We zullen als partij trouwens meer algemeen moeten nadenken over de manier waarop we onze bekendheid bij de burgers van ons land bevorderen. Het gaat om de doorwerking van onze op Gods Woord gefundeerde beginselen in onze samenleving, om die tot meerdere erkenning te krijgen. Het minste is dan wel dat we deze zo breed mogelijk bekend maken en vertolken. De traditionele middelen lijken het steeds minder te doen. Althans, dat willen deskundigen ons doen geloven. Een nieuw middel als internet is daar bij

gekomen en wordt in toenemende mate intensief gebruikt. Dat hebben we duidelijk gemerkt. Toch zullen we ons hebben te beraden over mogelijkheden om op een verantwoorde manier onze beginselen uit te dragen op een wijze die burgers en dus kiezers bereikt.

Daar komt nog het volgende bij. Als we ons niet vergissen, is er ook het één en ander aan het verschuiven in wat tot nu toe de hechte achterban van de SGP wordt genoemd. De vanzelfsprekendheid van vroeger bij jongeren om de politieke keuze van de ouders te volgen, is reeds geruime tijd weg. We prijzen ons onder de voorzienige leiding van Boven daarom heel gelukkig met een actieve jongerenorganisatie. Toch is nu voor het eerst gebleken dat de hechtheid van de band aan de SGP kennelijk toelaat dat er onder omstandigheden op een andere partij wordt gestemd. Toegegeven, die omstandigheden waren dit keer extreem: de nek-aan-nekrace tussen CDA en PvdA. Maar wat zal er een volgende keer weer aan de orde zijn? Kortom, we zullen onder de bede of het aan God behagen wil onze arbeid te zegenen, hard moeten werken aan die hechtheid en er mensen van dienen te overtuigen dat zij om principiële redenen op onze partij moeten blijven stemmen. Alom wordt gediscussieerd over wat heet het "nieuwe profiel van de kiezer". Ook andere partijen gaan onder hetzelfde verschijnsel gebukt. Meer het kijken naar hoe iemand het doet, hoe iemand overkomt en dergelijke, in plaats van te letten op de boodschap die wordt uitgedragen en de ernst en vasthoudendheid waarmee dat gebeurt. Het is eigenlijk opzienbarend dat zoveel mensen in korte tijd van de ene naar de andere partij overstappen. Mensen die er verstand van hebben, zeggen ons dat deze ontwikkelingen, deze gedragswijzigingen ook onze kringen niet voorbij gaan. Nu hebben we in onze 'achterban' de jaren door altijd een opvallende kiezerstrouw gehad, zeker in vergelijking met andere partijen. Dat stemde ons altijd weer dankbaar. Nog vorig jaar hadden we een opvallende stemmenwinst. We mogen vertrouwen hebben in de toekomst, omdat we geloven in de grote waardij van onze beginselen. Derhalve geloven we dat door een goed gesprek en een positieve houding mensen met hun stemmen terug gewonnen kunnen worden. Daarenboven hoeft uiteindelijk niet allereerst en allermeeest te worden gelet op het getal. Dat zou van "machtsdenken" getuigen en daaraan wenste de SGP zich nimmer te verbinden. Aan de andere kant is de nuchtere werkelijkheid wél dat voor het pleiten voor de rechten en inzetten des Heeren, en de doorwerking ervan in onze samenleving, nu eenmaal krachtige fracties nodig zijn. Ook dat is nooit óntkend!

Bemoediging

Het moet voor Gideon heel wat geweest zijn om van zijn grote leger de allermeeesten naar huis te moeten sturen. Hij was kennelijk geroepen tot een gewichtige taak. Zijn land moest worden bevrijd van een machtige vijand, de in getal en kracht overheersende Midianieten. Zijn land en volk moesten ook worden terug gebracht van de afgodendienst. De dienst van de God zijner vaders moest worden hersteld. Hij achtte zich tot die taak niet bekwaam, zeker niet nu de Heere zijn volk had verlaten en had overgegeven in de hand van de Midianieten. Al zijn bezwaren moesten terzijde worden gesteld. "Ga heen in deze uw kracht"! Niet meer tegensputteren, geen bezwaren blijven opwerpen, zo van: waarmee zal ik dat doen? Mijn duizend is het armste in Manasse en ik ben de kleinste in mijns vaders huis. Hij nam in zijn vertwijfeling de toevlucht tot God en vroeg om een teken tot bevestiging.

We kennen het verdere verloop (Richteren 6). Toen er een groot leger (meer dan 32.000) op de been was gebracht, moest het merendeel terug naar huis. Ze waren te wankelmoedig, te verslaagd. Slechts een handjevol (welgeteld 300) kon blijven en daarmee zouden wonderen gaan gebeuren. Maar om dat nu te geloven en daarop te vertrouwen. Er was nog heel wat voor nodig om hem zo ver te brengen. Maar het wonder van de verlossing kwam wél. Gideon en de zijnen konden niet meer denken dat hun eigen kracht en krijgskundige inzichten daaraan ten grondslag lagen. Het was kennelijk en onmiskenbaar Gods hand!

Het ging dus blijkbaar niet om de grootte van een leger, het ging om de gunst en zegen van God. Maar menselijk gezien, zal er veel in Gideon zijn omgegaan, toen hij die tienduizenden naar huis moest sturen. Hij werd er voor ingewonnen, hij leerde zich op God en Zijn leiding verlaten en kwam niet beschaamd uit. Hij zou van harte hebben ingestemd met de psalm die de latere koning David dichtte, waarin wordt vertolkt dat God een Toevlucht is te allen tijde.

Deze geschiedenis biedt een bemoediging aan allen die zich vertwijfeld afvragen hoe het toch verder moet in tijden waarin alles tégen lijkt te zitten en fout lijkt te gaan. Tenminste, als dezelfde Bron van troost en kracht door de leiding van Gods Geest mag worden gezocht en gevonden.

Wanneer we rondom ons zien in deze tijd en letten op de tijdsomstandigheden waarin we verkeren, dan kan ons de moed wel eens ontzinken. Zovelen zijn er om ons heen die zich ten enenmale niet meer bekommeren om God, om Zijn Woord en Wet. In de bedding van de Franse Revolutie spelevaren socialisten en liberalen nu al twee eeuwen op het fundamenteel ontregelde kompas van de autonome mens, die zichzelf soeverein waant en zichzelf tot maat stelt. Moderne theologische inzichten hebben ook op kerkelijk erf hun tienduizenden verslagen en aan de ketting gelegd van té horizontalistische interpretaties van een slechts op medemenselijkheid gericht inzicht. Er zijn niet alleen spreekwoordelijk vele wegen die tot Rome leiden, er zijn ook veel wegen tot een vermeende zaligheid. Niet alleen de weg tot de zaligheid ontsloten Jezus Christus, neen, ook andere wegen, inzichten, overtuigingen en visies zouden er toe kunnen leiden. Maar het zijn dwaalwegen!

Het moet ons zeer ter harte gaan dat velen zich heden ten dage in ons land bevinden op zulke dwaalwegen. Daarom kúnnen noch mógen we zwijgen. De omstandigheid kán ons niet onverschillig laten dat de énige weg tot hét leven, ontsloten in de Heere Jezus Christus, wordt gemeden of afgewezen in onze multiculturele samenleving, waarin zoveel godsdiensten en culturen vreedzaam met elkaar moeten optrekken. Iedereen heeft zo wel zijn weg die hem recht schijnt. Maar dat kán niet in het licht van het Bijbelse getuigenis. Het moet ons ten diepste gaan om het behoud van onze medemensen. We moeten echter allemaal bekeerd worden, door Gods Geest worden vernieuwd van hart. Inderdaad, ook wij zelf, wij SGP-ers. We kúnnen ook niet berusten in de zonde en de ongerechtigheid, zoals die zich in ons land manifesteren en zelfs (droevig genoeg) zijn verankerd in onze wetgeving.

Daarom willen we met alles dat in ons is, krachtig en bewogen oproepen te erkennen dat alleen de God van de Bijbel een Toevlucht is bij Wie heil is, bij Wie geborgenheid is. En dat te allen tijde, in alle omstandigheden. De kerken moeten dat uitzeggen in een eenparig getuigenis van Hem in Wie het leven is en dat tot in eeuwigheid. Het is

zonder meer verdrietig dat we moeten vaststellen dat er zoveel verdeeldheid is in en tussen kerken. Het getuigenis wordt er door ontkracht. Het zij ons waarlijk tot schuld! Eerst als de kerken op een geestelijke wijze weer volstromen, is er verwachting voor versterking van het onverkorte christelijke getuigenis in de politiek. Het gebed dient zich te vermenigvuldigen dat zulk een reveil, een dergelijke reformatie of vernieuwing, zich mag aandienen. Tot eer van God! Opdat in verwondering mag gezien worden dat God werkelijk en wezenlijk een Toevlucht is voor de Zijnen, dat Hij hun sterkte en kracht is, zelfs als zij door droefheid kwijnen (Psalm 46).

Wij betrekken met overtuiging onze Koninklijke familie bij onze oproep. Hare Majesteit de Koningin is door het verlies van haar geliefde en door ons allen gewaardeerde echtgenoot Prins Claus in een weg van diepe beproeving gebracht. Datzelfde geldt voor haar kinderen, die een toegewijde vader verloren. Nu onze koningin op vijfenzestigjarige leeftijd alleen verder moet in haar hoge ambt, willen we haar oprecht toebidden dat zij mag ondervinden dat het Israëls God is Die krachten geven kan. Moge zij in rijke mate met wijsheid van Boven worden bedeed in haar gewichtvolle taak. Moge zij haar toevlucht vinden in God.

Er is én blijft een rijke toekomst voor hen die op de lippen gelegd kregen wat staat in Psalm 62:5 berijmd:

*In God is al mijn heil, mijn eer,
Mijn sterke rots, mijn tegenweer;
God is mijn toevlucht in het lijden.
Vertrouw op Hem, o volk, in smart,
Stort voor Hem uit uw ganse hart:
God is een toevlucht t' allen tijde.*

Maartensdijk, 17 februari 2003